

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

*Кафедра історії Центральної та Східної Європи і
спеціальних галузей історичної науки*

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Освітня програма 032 Історія і археологія

Спеціальність 032 Історія і археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Освітній рівень – бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри історії Центральної та
Східної Європи і
спеціальних галузей
історичної науки
Протокол № 10 від
27 травня 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Спеціальні історичні дисципліни
Викладач (-і)	Шологон Лілія Іванівна
Контактний телефон викладача	0342596146
E-mail викладача	liliya.shologon@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1 Обов'язкові дисципліни 2.1.1 Теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	180 год.; кількість кредитів ECTS – 6
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	середа, 14.00 год. – 16.00 год.

2. Анотація до курсу

Історична наука робить свої висновки на основі історичних джерел. Тому для історика необхідно володіти методами їх наукової критики, які розробляє джерелознавство. Критика джерела також передбачає використання прийомів так спеціальних історичних дисциплін, котрі мають свою галузь дослідження і розробляють специфічні методики і технічні прийоми для вирішення завдань переважно зовнішньої критики певного виду джерел. До числа числа історичних дисциплін відносяться палеографія, епіграфіка, дипломатика, кодикологія, неографія, хронологія, метрологія, нумізматики, боністика, сфрагістика, геральдика, генеалогія, ономастика та інші.

Поглиблення теоретичних питань і на їх основі приватних методик спеціальних історичних дисциплін привело до того, що вони стали вирішувати не тільки традиційні завдання джерелознавчої критики, але й давати матеріал для висновків в галузі соціально-економічної, політичної і культурної історії. Саме тому їхнє вивчення має важливе значення для студентів, що навчаються за освітньою програмою «Історія і археологія».

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни “Спеціальні історичні дисципліни” є ознайомити студентів із завданнями спеціальних історичних дисциплін та їх місцем в розвитку історичної науки;

– предметом, завданнями, історією розвитку, сучасним станом та методами палеографії, епіграфіки, філігранології, кодикології, дипломатики, неографії, історичної хронології, історичної метрології, археографії, ономастики, генеалогії, нумізматики, боністики, геральдики, фалеристики, сфрагістики, топоніміки, історичної картографії, іконографії, філателії, зброєзнавства, музеєзнавства, геортології.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Спеціальні історичні дисципліни” є навчити студентів застосовувати методи спеціальних історичних дисциплін при встановленні достовірності джерел зокрема, при дослідженні історичного минулого загалом та

в процесі майбутньої професійної діяльності.

4. Результати навчання (компетентності)

Компетенції соціально-особистісні:

- здатність вільно оперувати новітніми методами накопичення джерельного матеріалу та адекватно його оцінювати;
- креативність, здатність до системного мислення;
- професіоналізм і толерантність.

Загальнонаукові компетенції:

- базові знання в галузі історичних наукових досліджень;
- розуміння особливостей роботи з писемними та усними історичними джерелами;
- розуміння особливостей роботи з речовими історичними джерелами.

Інструментальні компетенції:

- навички вмілого застосування методів спеціальних історичних дисциплін в наукових дослідженнях, в майбутній професійній діяльності;
- оволодіння методикою зовнішньої та внутрішньої критики історичного джерела.

Професійні компетенції:

- здатність застосовувати методи спеціальних історичних дисциплін при встановленні достовірності джерел зокрема та при дослідженні історичного минулого загалом;
- вміння аналізувати основні групи історіографічних джерел у галузі спеціальних історичних дисциплін, провідні тенденції і напрями наукових досліджень у цій галузі, їх концептуально-методологічні і теоретичні засади.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3-й семестр	032 Історія і археологія	II курс	Обов'язковий

Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Спеціальні історичні дисципліни, їх місце та роль в розвитку історичної науки. Історія виникнення та становлення. Палеографія: предмет, завдання, історія розвитку та сучасний стан</p> <p>1. Поняття, місце та роль спеціальних історичних дисциплін в історичній науці. 2. Система спеціальних історичних дисциплін. 3. Предмет та завдання палеографії. Палеографічний метод. 4. Дослідження латинської та кириличної палеографії.</p>	лекція 2 год.	<p>1 .Калакура Я.С. Інтегрована функція спеціальних історичних дисциплін // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С.407–420. 2. Перкун В. Допоміжні історичні дисципліни: підсумки та перспективи студій // Український історичний журнал, 2021, вип. 5. С.78–107.</p>	підготовка конспекту	5 б. (перевірка знання лекційного навчання під час комп'ютерного тестування)	Вересень-грудень
<p>Тема 2. Виникнення латинської писемності: типи, види, особливості графіки</p> <p>1. Формування латинського письма. 2. Основні типи латинського письма. 3. Національні види</p>	лекція 2 год.	Кріль М. Основи палеографії. Львів, 1995.	підготовка конспекту	5 б. (перевірка знання лекційного навчання під час комп'ютерного тестування)	Вересень-грудень

<p>латинської писемності. 4. Готичне письмо. 5. Гуманістичне письмо.</p>					
<p>Тема 3.Зародження писемності у східних слов'ян 1.Зародження фонетичного письма: джерела і наукові гіпотези. 2. Глаголиця: походження, графіка, пам'ятки. 3.Походження кириличного письма.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Леонтьева Г.А., Шорин П.А., Кобрин В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины. Учеб. пособие. Москва: Владос, 2000. С. 30–35.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації, 2 год.</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>вересень</p>
<p>Тема 4. Основні етапи розвитку графіки і пам'ятки кириличного письма 1. Устав та його еволюція протягом XI–XIV століть. 2.Зовнішні ознаки пам'яток писемності Київської держави XI–XV століть (матеріали і знаряддя для письма, прикраси і формат рукописів, особливості написання цифр, мініатюри, в'язь та ін.). 3.Характерні риси півуставу, його різновидності: старший, молодший, біглий тощо. 4. Скорописне письмо: етапи розвитку,</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Палеографія // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В.Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 408–415.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та завдань практичного характеру;</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі). 5 б. (усім студентам ставиться оцінка за виконання індивідуальної роботи).</p>	<p>вересень</p>

<p>особливості графіки та поширення в Україні. 5. Громадянський шрифт.</p>					
<p>Тема 5. Кодикологія як спеціальна історична дисципліна 1. Становлення кодикології як спеціальної історичної дисципліни. 2. Формат рукопису і підготовка тексту. Виготовлення палітурки. 3. Орнаментальні прикраси в середньовічних кирилических рукописних книгах. 4. Період сакрального статусу української рукописної книги (XI – середина XVI ст.). 5. Період десакралізації української рукописної книги (друга половина XVI – XVIII ст.).</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Дубровіна Л. Кодикологія і кодикологія української рукописної книги. Київ, 1992. 2. Фрис В. Історія кирилическої рукописної книги в Україні. Львів, 2003.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>вересень</p>
<p>Тема 6. Матеріали для письма 1. Природні матеріали для письма. Берестологія як наукова дисципліна. 2. Папірус. 3. Пергамент. 4. Папір. Філігранологія як</p>	<p>лекція, 2 год.</p>	<p>1. Палеографія // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В.Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 408–415. 2. Мацюк О. Історія українського паперу. Львів, 1991.</p>	<p>підготовка конспекту</p>	<p>5 б. (перевірка знання лекційного навчання під час комп'ютерного тестування)</p>	<p>Вересень-грудень</p>

спеціальна історична дисципліна.					
<p>Тема 7. Основи неографії</p> <p>1. Неографія як спеціальна історична дисципліна. Сучасні матеріали для письма: виникнення та еволюція.</p> <p>2. Знаряддя для письма: металеві пера, олівці, кулькові ручки.</p> <p>3. Способи запису.</p> <p>4. Графіка сучасного письма. Різноманітність почерків, їх індивідуальні особливості.</p>	семінарське заняття, 2 год.	<p>1. Райсер С.А. Русская палеография нового времени (неография): учеб. пособие для студ. вузов спец. "История". Москва: Высш. школа, 1982. 136 с.</p> <p>2. 3. Неография // Специальные исторические дисциплины: навч. посібник / За ред. В.О. Замлинського, М.Ф. Дмитрієнка. Київ: НМК ВО, 1992. С.200–216.</p>	підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	вересень
<p>Тема 8. Історична хронологія</p> <p>1. Предмет і завдання історичної хронології як спеціальної історичної дисципліни.</p> <p>2. Виникнення і розвиток хронології як наукової історичної дисципліни.</p> <p>3. Поняття часу, календаря, ери, календарного стилю.</p> <p>4. Типи календарних систем.</p> <p>5. Часові пояси. Поясовий та декретний час, лінія зміни дат.</p> <p>6. Юліанський календар.</p> <p>7. Григоріанський календар.</p> <p>8. Співвідношення</p>	лекції, 4 год семінарські	Хронологія історична // Специальные исторические дисциплины: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В.Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 514–519.	підготовка конспекту семінарського заняття та індивідуальних завдань	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі) та під час комп'ютерного тестування	Вересень-грудень

<p>Юліанського та Григоріанського календарів.</p> <p>Тема 9. Система ліку часу в Україні</p> <p>Уявлення про час у східних слов'ян.</p> <p>2. Візантійський календар, прийняття його східними слов'янами. Поняття березневого, вересневого та ультраберезневого стилю.</p> <p>3. Давньоруська система рахунку часу.</p> <p>4. Особливості запровадження григоріанського календаря на українських землях в XVI – на початку XX ст.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>Климишин І. Наші календарні проблеми (тепер і 700 років тому). Івано-Франківськ, 2000. 44 с.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та індивідуальних завдань</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі) та під час комп'ютерного тестування</p>	<p>жовтень</p>
<p>Тема 10. Методика хронологічних досліджень</p> <p>1. Методика переведення стародавніх дат у джерелах на сучасну систему літочислення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з ери “від створення світу” на еру “від Різдва Христового”; – з юліанського календаря (старого стилю) на григоріанський (новий стиль); – з березневого, 	<p>семінарське заняття, 2 год</p>	<p>Перехрест О. Г. Методика хронологічних досліджень // Історична хронологія: навчальний посібник для студентів історичних факультетів. Черкаси, 2004. С. 96– 129.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та індивідуальних завдань</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі) та під час комп'ютерного тестування</p>	<p>жовтень</p>

<p>вересневого та ультраберезневого років візантійської ери.</p> <p>2. Переведення на сучасне літочислення дат, поданих через індікти.</p> <p>3. “Рука Дамаскіна”. Коло Сонця і вруцелето. Особливості встановлення дат Пасхи.</p> <p>4. Переведення на сучасну систему літочислення дат, поданих за мусульманським календарем.</p>					
<p>Тема 11. Метрологія як спеціальна історична дисципліна</p> <p>1. Предмет, завдання, джерела метрології та історія її формування як наукової дисципліни</p> <p>2. Метрологія Київської держави (X– XIII ст.).</p> <p>3. Українські міри XIV– XVIII ст.</p> <p>4. Російська метрологія XVI–XX ст.</p> <p>5. Створення Міжнародної метричної системи та її поширення.</p>	<p>лекція, 2 год.</p>	<p>1. Герасименко Н. Метрологія історична // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В.Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 366–375.</p> <p>2. Герасименко Н. Стан вивчення метрології Київської Русі // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С. 315–326.</p>	<p>підготовка конспекту заняття</p>	<p>перевірка знань під час комп’ютерного тестування</p>	<p>Жовтень-грудень</p>
<p>Тема 12. Генеалогія як</p>	<p>семінарське</p>	<p>1.Томазов В. Генеалогія історична //</p>	<p>підготовка конспекту</p>	<p>5 б. (вибірково,</p>	<p>жовтень</p>

<p>спеціальна історична дисципліна</p> <p>1.Предмет та завдання генеалогії. Формування генеалогії як спеціальної історичної дисципліни.</p> <p>2. Становлення та розвиток генеалогії в Україні. Історіографія української генеалогії.</p> <p>3. Джерела генеалогії.</p> <p>4.Методика генеалогічного дослідження:</p> <p>а) генеалогічне древо; б) генеалогічні таблиці; в) генеалогічне досьє; г) генеалогічні картки.</p>	заняття, 2 год.	<p>Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В.Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 123–130.</p> <p>2. Томазов В. Практично-утилітарна доба генеалогії козацько-старшинських родів (друга половина XVII – перша половина XIX ст.) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2006, вип. 13, ч. 1. С. 128–143.</p> <p>3. Попик В. Джерела з біографістики, родинної історії та генеалогії в глобальних інформаційних мережах // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2015, вип. 26–27. С. 97–112.</p>	семінарського заняття	під час опитування на семінарі).	
--	-----------------	--	-----------------------	----------------------------------	--

<p>Тема 13. Нумізмати́ка як спеціальна історична дисципліна</p> <p>1. Історія виникнення грошей.</p> <p>2.Становлення нумізматики як наукової дисципліни.</p> <p>3.Монети як історичні джерела.</p> <p>4.Основна нумізматична</p>	лекція, 2 год.	<p>Шуст Р. Нумізмати́ка: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007.</p>	підготовка конспекту заняття	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі) перевірка знань під час комп'ютерного тестування	Жовтень-грудень
--	----------------	---	------------------------------	---	-----------------

термінологія.					
<p>Тема 14. Методика дослідження монетного скарбу та основні засади колекціонування монет</p> <p>1. Дослідження монетного скарбу. 2. Оцінка вартості монети. 3. Збереження монет.</p>	лекція, 2 год.	Зразок 3. Сім скарбів з колекції мінц-кабінету Київського університету св. Володимира // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2015, вип. 26–27. С. 349–356.	підготовка конспекту заняття	перевірка знань під час комп'ютерного тестування	Жовтень- грудень
<p>Тема 15. Становлення регулярного грошового обігу на українських землях у період виникнення та розвитку Київської держави</p> <p>1. Античні, візантійські, куфічні та західноєвропейські монети на території Стародавньої Русі. 2. Найдавніші руські монети: златники і срібляники. 3. Безмонетний період.</p>	семінарське заняття, 2 год.	Історія грошей і банківництва: підручник /За загальною редакцією проф. Ревенчука С. Київ: Атіка, 2004. С. 104–114.	підготовка конспекту заняття	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	жовтень

<p>Срібні зливки як грошово-вагова одиниця. Київська, чернігівська та новгородська гривні.</p>					
<p>Тема 16. Формування монетних систем та особливості грошового обігу на українських землях в складі іноземних держав (XIV – останній чверті XVIII ст.) 1. Основні риси грошового обігу в Україні в XIV – останній чверті XVIII ст. 2. Монетне карбування у Київському, Новгород-Сіверському та Подільському удільних князівствах у складі Великого князівства Литовського в XIV ст. 3. Функціонування Львівського монетного двору (друга половина XIV – середина XVII ст.) 4. Грошовий обіг у середовищі українського козацтва. Проблема власної грошової одиниці для козацького війська.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Бакалець О. Талер в грошовому обігу України кінця XVI – першої чверті XVIII ст. // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2005, вип. 12, ч.1. С. 142–171. 2. Козубовський Г. Про шляхи надходження празьких грошів до Східної Європи (XIV–XV ст.) // Український історичний журнал, 2012, вип. 5. С. 39–45.</p>	<p>підготовка конспекту заняття</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>листопад</p>

<p>Тема 17. Розбудова монетно-грошового господарства в роки Української революції (1917–1921 рр.)</p> <p>1. Становлення української національної грошової системи в період Центральної ради.</p> <p>2. Розбудова фінансово-грошової системи та емісійна політика України періоду Гетьманату Павла Скоропадського.</p> <p>3. Грошове господарство України за часів Директорії УНР.</p> <p>4. Становлення фінансової системи та грошового обігу Західноукраїнської Народної Республіки.</p> <p>5. Обіг недержавних грошових знаків на Україні у 1914–1918 рр.</p>	лекція, 2 год.	Шуст Р. НумізMATика: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007.	підготовка заняття	конспекту	перевірка знань під час комп'ютерного тестування	Жовтень-грудень
<p>Тема 18. Грошовий обіг в Україні в роки Другої світової війни та в повоєнний період</p> <p>1. Грошова система Радянського Союзу у</p>	лекція, 4 год.	Шуст Р. НумізMATика: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007.	підготовка заняття	конспекту	перевірка знань під час комп'ютерного тестування	Листопад-грудень

<p>1939–1945 рр. 2. Окупаційні грошові випуски на українських землях у 1939–1944 рр. 3. Грошові документи українського національно-визвольного руху середини ХХ ст. 4. Грошова система Радянського Союзу у повоєнні роки (1945–1991 рр.)</p>					
<p>Тема 19. Боністика. Грошовий обіг на території України у другій половині ХVІІ – ХХІ ст. 1. Предмет і завдання боністики. Паперові гроші: історія появи та поширення, цінність як історичного джерела для вивчення політичної та економічної історії країн світу. 2. Грошовий обіг в Україні після союзу з Московською державою. Грошова реформа Петра І та її вплив на грошове господарство українських земель. 3. Монети та паперові</p>	<p>семінарське заняття, 4 год.</p>	<p>1. Дмитрієнко М. Боністика // Спеціальні історичні дисципліни : довідник : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 104–113. 2. Огуй О. Обіг австрійський паперових грошей у Галичині та на Буковині (1785–1857 рр.) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2005, вип. 12, ч. 1. С. 172–203. 3. Про випуск в обіг національної валюти – гривні // Вісник Національного банку України. 1996, № 5. С. 32–38.</p>	<p>підготовка конспекту заняття</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>листопад</p>

<p>гроші на українських землях у складі Російської імперії (XVIII – початок XX ст.).</p> <p>4. Монетний ринок Галичини, Буковини та Закарпаття в умовах австрійського панування (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.).</p> <p>5. Грошова система Австрійської (Австро-Угорської) імперії в період срібного монометалізму та золотого монометалізму (друга половина XIX – початок XX ст.).</p> <p>6. Паперові гроші незалежної України. Ювілейні та пам'ятні монети.</p>					
<p>Тема 20. Геральдика як спеціальна дисципліна</p> <p>1.Формування геральдики як наукової дисципліни.</p> <p>2. Походження герба.</p> <p>3. Основи теоретичної геральдики. Основні складові герба.</p> <p>4.Другорядні геральдичні фігури.</p>	лекція, 2 год.	<p>1.Гречило А., Савчук Ю. Герби міст України (XIV – першої половини XX ст.). Київ: Брама, 2001.</p> <p>2. Савчук Ю. Українське міське прапорництво в історичній перспективі (нотатки з архівних та музейних студій) // Український історичний журнал, 2000, вип. 1, ч. 1. С.214–260.</p>	підготовка конспекту заняття	перевірка знань під час комп'ютерного тестування	Листопад-грудень

<p>Тема 21. Фалеристика як спеціальна історична дисципліна</p> <p>1. Фалеристика як спеціальна історична дисципліна.</p> <p>2. Першопчатки нагородної справи в Україні.</p> <p>3. Ордени Російської імперії.</p> <p>4. Українські нагороди доби визвольних змагань 1917–1921 рр. Відзнаки УПА.</p> <p>5. Нагороди УРСР та СРСР.</p> <p>6. Сучасна система державних нагород в Україні.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Дмитрієнко М., Іщенко Я. Фалеристика // Спеціальні історичні дисципліни : довідник : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та інші. Київ : Либідь, 2008. С. 486–494.</p> <p>2. Українська фалеристика. З історії нагородної спадщини. У двох книгах. Кн. 1. Київ: Либідь, 2004.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>жовтень</p>
<p>Тема 22. Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна</p> <p>1. Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна.</p> <p>2. Печатки Київської Русі.</p> <p>3. Військові та урядові печатки в Українській козацькій державі.</p> <p>4. Печатки XVII–XIX століть як джерело з історії України.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Пархоменко О. Сфрагістичні пам'ятки як історичне джерело // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2000, вип. 4, ч. 1. С. 197–213.</p> <p>2. Перкун В. Сфрагістика // Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 444–453.</p> <p>3. Перкун В. Каталог печаток Галичини та Буковини XIX ст. з тек А.Шнейдера у Державному архіві в місті Краків // Спеціальні історичні дисципліни: питання</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>листопад</p>

		теорії та методики. Київ, 2007, вип. 14. С. 398–409.			
Тема 23. Іконографія як спеціальна історична дисципліна 1. Становлення іконографії в Україні як спеціальної історичної дисципліни. 2. Типи історичних зображувальних джерел: мініатюра, гравюра, ікона та інші. 3. Портрет як історичне джерело.	семінарське заняття, 2 год	1. Макарчук С. Історичні неписемні джерела: курс лекцій. Львів: ЛНУ, 2002. С. 245–276. 2. Ковалевська О. Нові підходи до пошуку достовірних зображень І.Мазепи // Український історичний журнал, 2007, вип. 3. С.132–167.	підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	листопад
Тема 24. Філателія як спеціальна історична дисципліна 1. Предмет і завдання філателії. Марка як історичне джерело. 2. Розвиток філателії в Україні. 3. Світові традиції філателії.	семінарське заняття, 2 год	Бишкевич Р. Начерк історії української філателії. Класичний період. Львів: Афіша, 2004. 223 с.	підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	листопад
Тема 25. Історична топоніміка як спеціальна історична дисципліна 1. Класифікація топонімів, характеристика їх окремих класів.	семінарське заняття, 2 год	1. Макарчук С. Історичні неписемні джерела: курс лекцій. Львів: ЛНУ, 2002. С. 136–141. 2. Топонімічні джерела // Історичне джерелознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Я.С.Калакура, І.Н.Войцехівська, С.Ф.Павленко та ін. Київ: Либідь, 2017. С. 310–314.	підготовка конспекту семінарського заняття та візуалізованої презентації	5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	листопад

<p>Топонімічний субстрат. 2.Топоніми як джерело з історії України. Походження історичних назв українських етнічних земель. 3. Мікротопонімія. Характерні риси сучасної топоніміки України. 4. Методика збирання і обробки топонімічних матеріалів.</p>					
<p>Тема 26. Зрозуміння як спеціальна історична дисципліна 1.Зброя минулих часів як джерело до вивчення військової справи і воєн. 2. Холодна зброя: типи, класифікація, еволюція. 3. Вогнепальна зброя: типи, класифікація, еволюція.</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Зброезнавство // Спеціальні історичні дисципліни: Навчальний посібник /За ред. В. Замлинського, М. Дмитрієнко. Київ: НМК ВО, 1992. С. 233–236. 2. Макарчук С. Зброя минулих часів як джерело до історії військової справи і воєн // Історичні неписемні джерела: Курс лекцій. Львів: ЛНУ, 2002. С. 87–104.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>Грудень</p>
<p>Тема 27.Геортологія як спеціальна історична дисципліна 1.Предмет, завдання, методи геортології та формування її як спеціальної історичної дисципліни в Україні. 2. Свято як унікальний</p>	<p>семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Геортологія в системі спеціальних історичних дисциплін: теорія, джерела та методи досліджень // Український історичний журнал, 2002, № 3. С. 34– 61. 2. Дмитрієнко М., Солонська Н. Геортологія // Спеціальні історичні дисципліни довідник : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф.</p>	<p>підготовка конспекту семінарського заняття</p>	<p>5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)</p>	<p>Грудень</p>

соціокультурний феномен. Класифікація свят.
3. Свята українського народу.

Дмитрієнко та інші. Київ: Либідь, 2008. С. 139–145.

Загальна система оцінювання курсу

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через непідготовленість, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента. На семінарських заняттях студенти також виконують різні письмові роботи, які включають в себе перевірку **завдань винесених на самостійне опрацювання**. Оцінка за індивідуальне завдання також виставляється на семінарських заняттях. У результаті усних відповідей та письмових завдань студент отримує підсумкову оцінку за поточний контроль.

На самостійне опрацювання виносяться такі теми:

1. Епіграфіка як спеціальна історична дисципліна.
2. Дипломатика як спеціальна історична дисципліна.
3. Ономастика як спеціальна історична дисципліна.
4. Археографія як спеціальна історична дисципліна
5. Вексилологія як спеціальна історична дисципліна.
6. *Грошове господарство українських земель між світовими війнами (1921–1939 рр.)*
7. *Історична картографія як спеціальна історична дисципліна*
8. *Історична фемінологія як спеціальна історична дисципліна*

Також самостійна робота передбачає підготовку **окремого індивідуального завдання**, де студенти окреслюють шляхи використання знань із спеціальних історичних дисциплін в майбутній професійній діяльності (муніципальна геральдика, родинна генеалогія, видання збірника краєзнавчих документів, підбір експонатів для майбутнього музею або джерел для написання історії села або міста, краєзнавчий матеріал для створення туристичної локації тощо).

	<p>Семестровий контроль проводиться у формі екзамену. Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Для того, щоб скласти іспит, студентам необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 25 балів. Якщо студент своєчасно не здав встановлених змістових модулів, він автоматично втрачає право на допуск до екзаменаційної сесії, окрім випадків, визначених Факультетом історії, політології і міжнародних відносин. Семестровий контроль у формі екзамену передбачає, що підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума оцінок отриманих на семінарських заняттях (не більше 50 балів) та результатів складання екзамену (50 балів максимально).</p> <p>Контрольна робота – 15 балів</p> <p>«5» – 15 балів «4» – 12 балів «3» – 8 балів</p> <p>Термінологічний диктант – 10 балів</p> <p>«5» – 10 балів «4» – 8 балів «3» – 6 балів</p> <p>Письмова перевірка самостійної роботи студентів – 10 балів</p> <p>«5» – 10 балів «4» – 8 балів «3» – 6 балів</p> <p>Підсумкова оцінка за поточний контроль – 15 балів</p> <p>«5» – 15 балів «4» – 12 балів «3» – 8 балів</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Термінологічний диктант</p> <p>Одним з методів перевірки засвоєння студентами знань по курсу «Спеціальні історичні дисципліни» є термінологічний диктант – письмове опитування термінів, знання яких є обов'язковим для належного засвоєння матеріалів курсу. З ними студенти ознайомлюються як під час лекційних занять, так і в процесі підготовки до семінарських занять. Якщо 60–70 % правильних відповідей, то студент отримує оцінку</p>

	<p>«задовільно», 71–89 % – «добре», 90–100 % відмінно.</p> <p style="text-align: center;">Контрольна робота</p> <p>Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з даної навчальної дисципліни.</p> <p>Контрольна робота проводиться у вигляді письмового тестування. Мета контрольної роботи перевірити засвоєння студентами лекційного матеріалу. Кожен студент через сайт дистанційного навчання університету отримує 40 тестових завдань. Якщо 60–70 % правильних відповідей, то студент отримує оцінку «задовільно», 71–89 % – «добре», 90–100 % відмінно.</p>
Семінарські заняття	<i>Тема 1. Зародження писемності у східних слов'ян (2 год.)</i>
	<i>Тема 2. Основні етапи розвитку графіки і пам'ятки кириличного письма (2 год.)</i>
	<i>Тема 3. Кодикологія як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 4. Основи неографії(2 год.)</i>
	<i>Тема 5. Система ліку часу в Україні(2 год.)</i>
	<i>Тема 6. Методика хронологічних досліджень(2 год.)</i>
	<i>Тема 7. Генеалогія як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 8. Становлення регулярного грошового обігу на українських землях у період виникнення та розвитку Київської держави(2 год.)</i>
	<i>Тема 9. Формування монетних систем та особливості грошового обігу на українських землях в складі іноземних держав (XIV – останній чверті XVIII ст.) (2 год.)</i>
	<i>Тема 10. Боністика. Грошовий обіг на території України у другій половині XVII – XXI ст.(4 год.)</i>
	<i>Тема 11. Фалеристика як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 12 Сфрагістика як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 13. Іконографія як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 14. Філателія як спеціальна історична дисципліна(2 год.)</i>
	<i>Тема 15 Зроєзнавство як спеціальна історична дисципліна (2 год.)</i>
	<i>Тема 16. Історична топоніміка як спеціальна історична дисципліна (2 год.).</i>
	<i>Тема 17 Геортологія як спеціальна історична дисципліна (2 год.)</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Належне виконання:1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять; 2) виконання завдань винесених на самостійне опрацювання; 3) написання письмових робіт (термінологічного диктанту та комп'ютерного тестування). Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та</p>

набору 26 і більше балів.

7. Політика курсу

Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій студентами є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Політика курсу «Спеціальні історичні дисципліни» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – середа, 14.00 год. – 16.00 год. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентів (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Рекомендована література

1. Бурков В. Фалеристика: Учебное пособие. Москва, 2000.
2. Войтович Л.В. Генеалогія династії Рюриковичів і Гедиміновичів. Київ, 1992.
3. Герасименко Н. Стан вивчення метрології Київської Русі // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С. 315–326.
4. Гречило А., Савчук Ю. Герби міст України (XIV – першої половини ХХ ст.). Київ: Брама, 2001.
5. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни / Упорядн.: А. Гречило, М. Капраль, А. Фелонюк. Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів: Літературна агенція "Піраміда", 2011. 792 с.
6. Історія грошей і банківництва: підручник / За загальною редакцією проф. Ревенчука С. Київ: Атіка, 2004.
7. Історичне джерелознавство. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Я.С.Калакура (кер. авт. колективу) та ін. Київ: Либідь, 2017.
8. Зразок З. Сім скарбів з колекції мінц-кабінету київського університету св. Володимира // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С. 349–356.
9. Калакура Я.С. Інтегрована функція спеціальних історичних дисциплін // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С.407–420.
10. Ковалевська О. Візуальний досвід та іконографія: проблеми розмеження об'єкта, методу та понятійно-категоріального апарату // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: збірник наукових праць. Київ, 2013, вип. 22. С.296–304.
11. Ковальчук Г. Дослідження стародруків та рідкісних видань з історії атрибуції книжкових пам'яток // Український історичний журнал. 2021. Вип. 3. С. 148–156.
12. Комарницька З. Історія грошей: навчальний посібник для студентів вузів. Львів, 1998.
13. Климишин І.А. Актуальні проблеми календаря, хронології та пасхалії. Івано-Франківськ, 1999.
14. Кріль М. Основи палеографії. Львів, 1995.

15. Леонтьева Г.А., Шорин П.А., Кобрин В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины. Учеб. пособие. М.: Владос, 2000.
16. Макарчук С. Історичні не писемні джерела: курс лекцій. Львів: ЛНУ, 2002.
17. Машталір В. Військова атрибутика в родинних колекціях та зібраннях української козацької еліти // Український історичний журнал. 2020. Вип. 4. С. 166–175.
18. Мацюк О. Історія українського паперу. Львів, 1991.
19. Мельник Я. Церковнослов'янська мова. Буквар та читанка. Посібник для початкового вивчення церковнослов'янської мови. Львів: Львів-Манускрипт, 2021. 144 с.
20. Нагороди України: історія, факти, документи. У 3-х тт. / Табачник Д., Дмитрієнко М. та ін. Київ, 1996.
21. Орлик В. Знахідки монет Понтійської держави Мітрідата Євпатора на території Дніпровського Правобережного Лісостепу // Український історичний журнал. 2021. Вип. 3. С. 148–156.
22. Пархоменко О. Сфрагістичні пам'ятки як історичне джерело // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2000, вип. 4, ч. 1. С. 197–213.
23. Попик В. Джерела з біографістики, родинної історії та генеалогії в глобальних інформаційних мережах // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорій та методики. Збірник наукових праць. Київ, 2015, вип. 26–27. С.97–112.
24. Савчук Ю. Українське міське прапорництво в історичній перспективі (нотатки з архівних та музейних студій) // Український історичний журнал, 2000, вип. 1, ч. 1. С.214–260.
25. Сосса Р. Історія картографування території України. Київ: Либідь, 2007.
26. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.Н. Войцехівська (кер. автор. колек.), В.В. Томазов, М.Ф. Дмитрієнко та ін. Київ: Либідь, 2008.
27. Спеціальні історичні дисципліни: Навч. посібник / За ред. В.О. Замлинського, М.Ф. Дмитрієнко. К.: НМК ВО, 1992.
28. Перехрест О. Історична хронологія: навчальний посібник для студентів історичних факультетів. Черкаси: ЦНТЕІ, 2004.
29. Перкун В. Допоміжні історичні дисципліни: підсумки та перспективи студій // Український історичний журнал, 2021, вип. 5. С.78–107.
30. Тоїчкін Д. Шабля як об'єкт дослідження історичного зброєзнавства: еволюційний аспект // Український історичний журнал, 2002, ч. 1. С.190–202.
31. Українська фалеристика. З історії нагородної спадщини. У двох книгах. Кн. 1. Київ: Либідь, 2004.
32. Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні. Львів: ЛНУ, 2003.
33. Шуст Р. Нумізмати́ка: історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2007.

Інформаційні ресурси

1. archeos.org.ua
2. resource.history.org.ua

Викладач Шологон Л.І.